

ЛИРИКА

***Лирика (во античкиот период) -
песна придружувана со музика
(музичкиот инструмент лира)***

Одлики:

- **субјективност**
(субјективни доживувања)
- **емоционалност**
**(радост, среќа, надеж, тага,
мака, болка)**

Особености на лириката

- *кратки поетски дела*
- *во форма на поезија (стихови и строфи)*
- *основни придружни елементи се ритамот и римата*

Стих - организирана поетска целина во еден ред.

Строфа - поетска целина составена од два или повеќе стиха.

Ритам - рамномерно повторување на определен број елементи од кои се составени стиховите и строфите.

Рима - гласовно (целосно или нецелосно) совпаѓање на исти слогови на крајот од два или повеќе стиха

СТИЛСКИ ФИГУРИ

Начинот на изразување на мислите се вика **стил**.

Науката која го проучува начинот на

изразување се вика **стилистика**.

Јазичните средства кои имаат преносно значење и со кои се гради поетскиот стил се викаат **стилски фигури** односно тропи.

Сликовити стилски фигури:

Иронија е преправање, всушност го мислиме спротивното од она што го кажуваме.

Градација е степенување кое настанува со таков избор на зборови, слики и мисли со кои се изразува постепено засилување или слабеење од почетната позиција.

Звучни стилски фигури:

Асонанца (асонанција) - повторување на исти самогласки за постигнување на звучен ефект.

Алитерација - повторување на исти согласки или гласовни групи за постигнување на звучен ефект.

Ономатопеја - гласовна фигура со која се имитираат звуците од природата, од животните...

од СТИХОТ.

Анафората - фонетско-морфолошка фигура бидејќи се повторуваат цели зборови на почетокот.

Епифората е фигура во која се повторуваат зборовите на крајот од стихот.

Асиндетон - кога нижеме зборови без нивно граматичко поврзување.

Полисиндетон - кога нижеме сврзувачки зборови без граматичка потреба.

Лирика

Класификација

Поделбата на лириката се врши според тематско-мотивските особености и според начинот на кој тие теми и мотиви се обработуваат во песните:

**љубовна, социјална, патриотска,
религиозна, рефлексивна,
пејзажна и сатирична лирика.**

Љубовна лирика се

**песни во кои се искажуваат љубовни
чувства кон саканата личност.**

**Мотиви: неостварената, недостижната
љубов, платонската, овоземната,
еротската љубов...**

*Бисеро моме, Бисеро,
зошто со бисер покриваш
твоео грло хубаво?
Ја нејќу бисер да баца,
тук сака твоето грло.*

Социјална лирика се

песни во кои се изразува незадоволството од социјалната неправда.

Мотиви: маките и страдањата на сиромашните, нивниот ропски живот

***Денови ли се денови,
аргатски маки големи!
Роди се човек – роб биди
роди се човек – скот умри,
скотски цел живот работи,
за други туѓи имоти.***

Патриотска лирика се

песните за татковината.

**Мотиви: љубовта кон татковината, кон
својот народ, кон минатото...**

Макар облак спуштил мокра рака.

А под облак жерав лее глас...

*Родно поле, љубам јас и сакам
твојата врела, димна одана пласт.*

Ој Македонијо, ој Гоцева изгоро!

Ој Македонијо, ој рано многуимена!

Религиозна лирика се

песните во кои доминантни теми и мотиви од областа на религијата.

*Боже, Мил Ти благодарам
низ бремињата што ме дари
тајно со Љубовта Твоја
и благодатното откровение.*

Рефлексивна лирика се

**песни во кои се искажани
размислувањата на поетот.**

**Мотиви: смртта, болката, смислата на
животот, судбината, вербата...**

*Трагите кајшто допреле
ги мијат дождовни капки
и млада трева расте
преку неговите стапки.*

Пејзажна лирика се

**песни во кои се опишува природата.
Поетот преку описот (своето
видување) на природата ги искажува
сопствените чувства и
расположенија.**

*Гаснат полека последните
шареникави бои
што толку убаво и лично им
стоеја на брезите бели.*

Сатирична лирика

**Сатиричната лирика може да има
разни теми и мотиви, но лирските
сатирични песни се препознаваат по
сатирично-хумористичниот начин
на кој поетот ги изразува своите
чувства, мисли и ставови.**

*Леле – леле што ќе беше,
што ќе беше да не беше
да не беше, да не беше
тоа што нема да биде.*

Лирски видови

ода, химна, дитирамб, елегија,
епиграм, епитаф, поетска
проза

Лирски видови со утврдена поетска
форма: **СОНЕТ** и **СОНЕТЕН ВЕНЕЦ**

Ода

**Пофална песна со возвишен тон. Во
неа се возвишуваат некои славни
личности, јунаци, но и
младоста, радоста...**

О, младост, дај ми крила!

*О, младост, над просторот земен
проникнувај!*

*О, младост, чашата медна е
слатка кога со друг*

Химна

**Свечена пофална песна. Ме да биде:
државна, национална, воена,
религиозна...**

*Денес над Македонија се раѓа,
ново сонце на слободата!
Македонците се борат,
за своите правдини!
Македонците се борат,
за своите правдини!*

Дитирамб

**Песна во која се воспева страста,
животната радост, среќата, занесот
и восхитот. Во античко време
дитирамбот бил
обредна песна во чест на богот
Дионис.**

*Ме воодушевува огнот што ги
зовре оковите да ме задојат
Ааај, Ме корне лудото рикање на
страста и согорувам таму....*

Елегија

Песна во која се искажуваат тажни чувства.

Мотиви се: смртта, љубовта, социјалната состојба, неправда...

*Одев со глава замаен
наведнат, мртов, зачмаен,
одев со грутка на срце
и каракамен на гради.*

Епиграм

Епиграмот е кратка (од два до осум стиха) хумористично - сатирична песна.

*Кој како знае, така бае,
кој колку гори, толку збори,
празното само како празно зјае!*

Епитаф

**Песна наменета за надгробен
споменик. Во неа обично се дадени
податоци за животот на починатиот.**

*Теарце му негово рождение,
Пречиста и Хиландар посрижение,
Лешок му е негоо воспитание,
Под плочава негоо почивание —
От негово свое отшествие
До Христово второ пришествие.
Молит вас, браќа негои љубимија,
Хотјашчија прочитати сија.
Овде лежи Кирилово тело
у манастир, у Лесок село
Бог да е за добре е дело*

Поетска проза

Поетската проза е лирска поетска творба во прозна форма со лирски карактер: субјективност, емоционалност, непосредност, поттик од надворешниот свет.

Ноќеска е надвор голем студ, цибрина.
Небото сосем јасно, мразне снегот на
улиците. Се враќам доцна дома.
Студот ме боцка со тенки иглички по
писките. Еве ме сега веќе во топла
соба. Замам книга да прочитам некоја
страница пред спиење.

Сонет

Сонетот е лирска песна составена од 14 стиха распоредени во четири строфи.

Првите две строфи се катрени, а другите две се терцини, односно распоредот на стиховите е 4+4+3+3.

За сонетот е карактеристична римата .

Сонетен венец

Составен е од 15 сонети, од кои последниот е наречен магистрал.

Магистралот ги содржи првите стихови на сите

претходни четиринаесет сонети или почетните букви на стиховите за да го дадат името на оној кому му е посветен или пораката.

Сонетниот венец од Лазо Каровски, „Мајка Македонка“ во магистралот го содржи акростихот на насловот:

Мугровита иштама налегнува в шир -
Анатема црна врз твојот поет.
Јадосано срце зар копка за мир
Каранфили диви иштом развијат цвет?

Афионот цути во насмевка блага,
Маслините шепнат во притаен час,
А погледот скован во цветната далга,
Кукавици в пролет разиграле глас.

Елегии леат славеите в пој,
Дамарите бијат во незадржлив ритам -
Одекнува в мене вековниот вој.

На земјава ширна, та кај и да скитав,
Ко твојата љубов не осетив јас,
А без тебе в срце се распукал мраз...